

درس آشنایی با رجال و درایه استاد سید مجتبی نورمفیدی

تاریخ: ۲۴ دی ۱۳۹۲

مصادف با: ۱۲ ربیع الاول ۱۴۳۵

جلسه: ۱۳

موضوع کلی: بررسی وثاقت بعضی روایات مورد اختلاف

موضوع جزئی: ۱- محمد بن سنان

سال: چهارم

«الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد وآله الطاهرین و اللعن علی اعدائهم اجمعین»

خلاصه جلسه گذشته:

عرض کردیم درباره وثاقت و ضعف محمد بن سنان اقوال مختلفی وارد شده، ما دلیل بر ضعف و قدح او را که عمده استناد به بعضی از کلمات علماء علم رجال بود بیان کردیم، در مقابل بر وثاقت او هم به اموری استدلال شده، یکی از این امور نظرات بعضی از اعلام علم رجال درباره محمد بن سنان است که عرض کردیم بعضی از این انظار از ناحیه کسانی است که خودشان درباره محمد بن سنان قدح کرده اما در موضع دیگری به مدح او پرداخته‌اند که ما به بعضی از آن کلمات اشاره کردیم، دلیل دوم بر مدح محمد بن سنان روایت اجلاء بود، دلیل سوم وقوع او در اسناد تفسیر علی بن ابراهیم قمی و دلیل چهارم روایاتی بود که درباره او وارد شده بود.

دلیل پنجم: وقوع در اسناد کتاب نوادر الحکمة

ما قبلاً گفتیم یکی از مواردی که به عنوان توثیق عام مطرح شده وقوع راوی در اسناد کتاب نوادر الحکمة است، البته به شرط اینکه صاحب نوادر (محمد بن حسن بن ولید) او را استثناء نکرده باشد چون بعضی از اشخاص را خود صاحب نوادر استثناء کرده که نسبت به عدم وثاقت مستثنیات بحثی نیست اما نسبت به افرادی که در اسناد این کتاب واقع شده و مستثنی نشده‌اند یکی از اقوال این است که این اشخاص ثقة‌اند یعنی وثاقت کسی که استثناء نشده ثابت می‌شود، مستدل به استناد این مبنا ادعا می‌کند که محمد بن سنان ثقة است یعنی مورد قبول و معتبر است.

بیان ابن طاووس و علامه

برای تکمیل بحث مناسب است به کلمات ابن طاووس و علامه هم اشاره کنیم. البته بیان ابن طاووس و علامه را می‌شد تحت عنوان دلیل اول ذکر کرد اما اینکه بیان این دو بزرگوار مستقل ذکر شده شاید به این خاطر بوده که آنچه در دلیل اول گفته شد اعلام از علم رجال مثل شیخ مفید و شیخ طوسی بودند ولی طبق قاعده باید بیان این دو هم در دلیل اول ذکر می‌شد.

کلام ابن طاووس:

ابن طاووس در مورد محمد بن سنان می‌فرماید: «اقول و سمعت من یدکر طعنأ علی محمد بن سنان لعلہ لم یقف علی تذکیتہ و الثناء علیہ و کذلک یحتمل اکثر الطعون فقال شیخنا المعظم المأمون المفید محمد بن محمد بن النعمان فی کتاب کمال شهر رمضان ما هذا لفظه علی أن المشهور من الوصف لهذا الرجل خلاف ما به شیخنا اتاه و وصفه و الظاهر من القول ضد ما له به ذکر... هذا مع جلالته فی الشیعة و علو شأنه و ریاسته و عظم قدره و لقاءه من الائمة (ع) ثلاثة و روایتہ عنهم و کونه بالمحل

الرفیع منهم ابو ابراهیم موسی بن جعفر (ع) و ابوالحسن علی بن موسی (ع) و ابو جعفر ابن علی (ع) علیهم افضل السلام و مع معجزه ابی جعفر (ع) الذی اظهره الله تعالی و آیتہ الی اکرمه بها فیما رواه محمد بن الحسین ابی الخطاب ان محمد بن سنان کان ضریر البصر فتمسح بابی جعفر الثانی (ع) فعاد بصره بعد ما کان فقد^۱؛ می فرماید: محمد بن سنان نزد شیعه دارای قدر و منزلت است، علو شأن دارد، با ارزش است، سه امام را ملاقات کرده و از آنها روایت کرده و نزد آنها جایگاه رفیعی داشته و از همه مهمتر اینکه چشم او کم بینا بوده و امام (ع) چشم او را مسح کردند و بینایی او برگشت.

کلام علامه:

علامه هم در مختلف در مسئله رضاع بعد از آنکه روایتی را نقل می کند که محمد بن سنان در طریق آن وارد شده می فرماید: «لایقال ان فی طریقها محمد بن سنان و فیه قول لانا رجحنا العمل بروایتته»^۲؛ گفته نشود چون در سند این روایت محمد بن سنان واقع شده اشکال دارد؛ چون ما عمل به روایت محمد بن سنان را ترجیح می دهیم.

البته علامه در کتاب خلاصه در مورد محمد بن سنان توقف کرده لکن ممکن است گفته شود کلام علامه در مختلف و خلاصه قابل جمع است.

ما تا اینجا دلیل بر ضعف محمد بن سنان را کلام اعلام علم رجال بود را بیان کردیم، ادله مدح او را هم که شش دلیل بود بیان کردیم.

دلیل توقف:

عمده ترین دلیل بر توقف در مورد محمد بن سنان تعارض کلماتی است که در رابطه با او بیان شده، یعنی هم در مورد وثاقت او و هم در مورد قدح و ضعف او مطالبی بیان شده و به واسطه تعارضی که در این رابطه پیش آمده عده ای توقف کرده و نه او را مدح و نه او را تضعیف کرده اند.

بحث جلسه آینده: حال باید اقوال ثلاثه (مدح، قدح و توقف) و ادله آنها را بررسی کنیم ببینیم حق در مسئله چیست که انشاء الله در جلسه آینده به آن خواهیم پرداخت.

«والحمد لله رب العالمین»

۱. فلاح السائل، ص ۱۳.

۲. مختلف، ج ۲، ص ۷۰.